

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Lietuvos istorijos institutas

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

17

*Nacionalizmas ir emocijos
(Lietuva ir Lenkija XIX–XX a.)*

VILNIUS

LII
LEIDYKLA

2001

UDK 947. 45
Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas
Giedrius Subačius

SUDARYTOJAI:

Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas

ISSN 1392-0391
ISBN 9986-780-38-1

© Lietuvos istorijos institutas, 2001
© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 2001
© Straipsnių autoriai, 2001

TURINYS

PRATARMĖ	7
PRZEDMOWA	9
VORWORT	12
<i>Wolfgang Kaschuba</i> NATION UND EMOTION. EUROPÄISCHE BEFINDLICHKEITEN	15
<i>Sabine Grabowski</i> NATIONALE MYTHEN UND SYMBOLE ALS INSTRUMENT POLNISCHER VEREINSARBEIT ZU BEGINN DES 20. JAHRHUNDERTS AM BEISPIEL DES POLNISCHEN VEREINS „STRAŻ“	29
<i>Magdalena Micińska</i> KULT TADEUSZA KOŚCIUSZKI I JEGO ROLA DLA UTRZYMANIA ŚWIADOMOŚCI NARODOWEJ POLAKÓW W XIX–XX WIEKU	43
<i>Alvydas Nikžentaitis</i> JOGAILOS ĮVAIZDIS LIETUVIŲ VISUOMENĖJE	56
<i>Giedrius Viliūnas</i> VYTAUTO DIDŽIOJO KULTAS TARPUKARIO LIETUVOJE	68
<i>Heidi Hein</i> ANMERKUNGEN ZUM PIŁSUDSKI-KULT IN DER POLNISCHEN ZWEITEN REPUBLIK	103

<i>Darius Staliūnas</i> ŽUVUSIŲ KARIŲ KULTAS TARPUKARIO LIETUVOJE	120
<i>Vladas Sirutavičius</i> ŠVENTĖS NACIONALIZAVIMAS. „TAUTOS ŠVENTĖS“ ATSIRADIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE XX AMŽIAUS 4-AJAME DEŠIMTMETYJE	133
<i>Robert Traba</i> KONSTRUKCJA I PROCES DEKONSTRUKCJI NARODOWEGO MITU. ROZWAŻANIA NA PODSTAWIE ANALIZY SEMANTYCZNEJ POLSKICH OBCHODÓW ROCZNIC GRUNWALDZKICH W XX WIEKU	146
SANTRAUKOS	162
STRESZCZENIE	171
ZUSAMMENFASSUNG	182
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	193
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	199

VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

Santrumpos

aps. – apskritis, k. – kaimas, r. – rajonas, univ. – universitetas, vls. – valsčius

- Amerika 73, 84; žr. taip pat *JAV*
Ameryka Północna 51; žr. taip pat
Amerika, JAV
Abiejų Tautų Respublika 8, 10, 13, 59
Aleksotas žr. *Kaunas*
Aukštadvaris 85
Aukštieji Šančiai žr. *Kaunas*
Austria 18, 27, 44
- Baltijos jūra 21, 78
Baltijos šalys 20, 21, 66
Baltimorė 60
Baltische Länder žr. *Baltijos šalys*
Baltische Staaten žr. *Baltijos šalys*
Belweder 111, 112, 116 (Józef-Piłsudski-
Museum) žr. *Warschau*
Berlin, 20, 152, 153
Berville 46
Birutės kalnas žr. *Palanga*
Biržai 87
Buk 33
Bułgaria 49
Burbiškio dvaras (Panevėžio aps.) 70
- Chicago 18 (univ.), 49, 57
Cluj 25, 26
Czempin 33
Czechoslovakia Republika Federacyjna
158; žr. taip pat *Čekija, Slowakei*
Częstochowa 53
- Čekija 100, 101
- Daugai 86
Daukšiai, k. (Mosėdžio vls. Kretingos
aps.) 86
Deutsches Orden žr. *Vokiečių ordinas*
Deutsches Reich žr. *Deutschland*
Deutschland 18, 23, 29, 63, 68, 93, 120,
129, 146
Ostdeutschland 18
Westdeutschland 18
Deutsches Reich 29–31, 182
Žr. taip pat *Niemcy, Vokietija*
Düsseldorf 103 (Heinrich-Heine-Univ.),
156
Działdowo 150
- Eglainė 130
Europa 15, 20, 49, 51, 52, 57, 71, 118,
120, 124, 127, 129, 130, 132,
159, 162, 168, 171, 178, 182
Rytų E. 7–9, 12, 13, 20, 46, 105,
133
Vakarų E. 20, 122, 133, 140
Vidurio E. 7–9, 12, 13, 133, 147
Vidurio Rytų E. 8, 11, 14, 30, 122
- Europa Środkowa žr. Vidurio *Europa*
Europa Środkowo-Wschodnia žr.
Vidurio Rytų *Europa*
Europa Wschodnia žr. Rytų *Europa*
- Fontainebleau 46
France, Francja žr. *Prancūzija*
Frankreich žr. *Prancūzija*

- Galicija, Galicja, Galizien 48, 50, 116,
 149, 164, 173, 184
 Garliava 79
 Gelvonai 90
 Gnesen 33, 36, 42
 Görchen 33
 Griškabūdis 140
 Grunwald žr. *Žalgiris*

 Hannover 125
 Horodlė 61

 Italien 27

 JAV 18, 51, 120; žr. taip pat *Amerika*
 Jugoslavien 24

 Kanada 18
 Katyń 160
 Kaunas 68, 71, 73, 76, 79–83, 90, 97,
 122–125, 139, 141, 142, 166,
 168, 169, 176, 178, 180, 190, 191
 Priemiesčiai: Aleksotas 76;
 Šančiai, Aukštieji Š. 125, 128;
 Vilijampolė 85; Žaliakalnis 96
 Kauno pilis (Vytauto Didžiojo
 pilis) 79, 98
 M. K. Čiurlionio dailės muziejus
 69, 97
 Kauno Bazilika 141
 P. Vileišio aikštė 80, 141
 Vieniybės aikštė 80
 Vytauto bažnyčia 68, 83
 Vytauto Didžiojo muziejus 80,
 81, 97, 98, 122, 130, 144, 165,
 166, 176, 187
 Vytauto Didžiojo univ. 68
 Vytauto kalnas 68, 142
 Kauno arkivyskupija 140
 Kauno Bazilika žr. *Kaunas*
 Kauno pilis žr. *Kaunas*
 Kazliškis 86
 Kėdainiai, r. 128
 Kielce 107, 112, 167, 176, 188
 Klaipėda 8 (univ.), 11 (univ.), 14, 91, 142
 Klaipėdos kraštas 123
 Königliches Schloß žr. *Warschaw*
 Kowno žr. *Kaunas*
 Krakau 40, 107, 119, 184, 188
     Wawel-Kathedrale 112, 114, 116
     Žr. taip pat *Kraków, Krokua*
 Kraków 44, 48, 49, 149, 157, 173, 176,
 177
     Wawel (Królewska Katedra) 45
     Žr. taip pat *Krakau, Krokua*
 Kreis Posen-West 34
 Kresy Zachodne 41
 Krėva 61, 64
 Krokua 163, 167; žr. taip pat *Krakau,*
     Krokua
 Królestwo Polskie žr. *Lenkijos Karalystė*
 Kurytyba (Curitiba) 49

 Laba, upė 155
 Latvija 18, 86, 122, 123, 130
 LDK žr. *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė*
 Leipalingis 91
 Lemberg 36
 Lenkija 8, 56, 61–64, 66, 68, 70, 71, 100,
 101, 120, 124, 133, 162, 164,
 167, 170
     II Lenkijos Respublika 166, 167
     Žr. taip pat *Polska, Polen*
 Lenkijos Karalystė 47, 51, 56
 Lettland žr. *Latvija*
 Lietuva 5–8, 56–62, 64–66, 68–85, 87–
 102, 120–136, 139–142, 144,
 162, 165, 166, 168, 170
     Vakarų L. 8, 14, 121
     Lietuvos Respublika 6, 64, 68,
     69, 74, 98, 99, 133, 134, 169
     Lietuvos TSR, Tarybų L. 65
     Литовская ССР 65
     Žr. taip pat *Litauen, Litwa*

- Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 56, 59, 69, 126
- Lietuvos Respublika žr. *Lietuva*
- Lietuvos TSR žr. *Lietuva*
- Litauen 13, 15, 21, 29, 63, 64, 103, 111, 186, 190,
Republik Litauen 186, 191
Westlitauen 14, 121
Žr. taip pat *Lietuva, Litwa*
- Litwa 10, 11, 43, 146, 149, 150, 154, 158, 159, 171, 175, 178–180
Litwa Zachodnia 11
Republika Litewska 175, 179
Žr. taip pat *Lietuva, Litauen*
- Litwa Zachodnia žr. *Litwa*
- Lwów 49, 50, 54
- Литовская ССР žr. *Lietuva*
- Maciejowice 53
- Madeira 111
- Magdeburg 106
- Mandžurija 49
- Marburg 103
- Maskva 65
- Mazury 150, 156
- Mažoji Lietuva 69, 91; žr. taip pat *Lietuva*
- Memelland 63, 64; žr. taip pat *Klaipėdos kraštas*
- Metz 125
- Mittleeuropa žr. Vidurio *Europa*
- Mittelmeer 26
- M. K. Čiurlionio dailės muziejus žr. *Kaunas*
- Monarchia Habsburska 48
- Museum Vytautas der Große žr. Vytauto Didžiojo muziejus – *Kaunas*
- Muzeum Witolda Wielkiego žr. Vytauto Didžiojo muziejus – *Kaunas*
- Nemunas, upė 76, 78, 91, 96
- Neris, upė 96, 127
- New York 118, 150
- Nida 15
- Niemcy 151–153, 156
Rzesza Niemiecka 171
Žr. taip pat *Deutschland, Vokietija*
- Nizza 26, 27
- Nowy Jork žr. *New York*
- Obornik 33
- Odra, upė 152
- Oka, upė 150
- Olsztyn 154
- Ostdeutschland žr. *Deutschland*
- Österreich žr. *Austrija*
- Osteuropa žr. Rytų *Europa*
- Osteuropäischen Ländern žr. *Baltijos šalys*
- Ostmitteleuropa žr. Vidurio Rytų *Europa*
- Ostpreußen žr. *Preußen*
- Ostprovinzen Preußens žr. *Preußen*
- Ostsee žr. *Baltijos jūra*
- Pabaltijys 98
- Pakosz 33
- Palanga 79, 90
Birutės kalnas 79
- Panevėžys 81
- Paris žr. *Paryžius*
- Paryžius 118, 140,
- Perloja 87
- Peterburgas 61
- Pilėnai 126
- Pogradowitz / Pogradowice 40
- Poľaniec 44, 47
- Poland 104; žr. taip pat *Lenkija, Polen, Polska*
- Pole Mokotowskie 112
- Polen 13, 15, 18, 21, 29, 34, 103, 105, 109, 110, 114, 115, 117, 118, 146, 185, 189, 190, 192
Polnischen Zweiten Republik 5, 103, 106, 114, 119, 187, 189
Žr. taip pat *Lenkija, Polska*
- Polnischen Zweiten Republik žr. *Polen*

- Polska 10, 11, 43, 44, 46, 47, 51, 53, 54,
 110, 118, 146, 149, 152, 153,
 156, 158, 159, 171–174, 177, 178
 II Rzeczpospolita Polska 176,
 177
 III Rzeczpospolita Polska 158
 Polska Rzeczpospolita Ludowa,
 Polska Ludowa, PRL 147, 154,
 155, 157
 Wielkopolska 41
 Žr. taip pat *Lenkija, Polen*
 Polska Rzeczpospolita Ludowa, PRL žr.
Polska
 Pomorze 41, 151
 Posen žr. *Poznanė*
 Poznanė 29, 31, 32, 34, 36, 37, 42, 49,
 162, 171, 182
 Prancūzija 44, 46, 51, 68, 93, 129, 133,
 151
 Preußen 14, 29, 31, 41
 Ostpreußen 29, 31
 Westpreußen 29, 31, 32, 37
 Ostprovinzen Preußens 183
 Žr. taip pat *Prūsija, Prusy*
 Prūsija 8, 162, 163; žr. taip pat *Preußen,*
Prusy
 Prusy 11, 44
 Prusy Wshodnie 171
 Prusy Zachodnie 37
 Žr. taip pat *Prūsija, Preußen*
 Prusy Wschodnie žr. *Prusy*
 Prusy Zachodnie žr. *Prusy*
 P. Vileišio aikštė žr. *Kaunas*

 Raclawice 44, 47, 49, 52–54
 Radviliškis 128
 Republika Litewska žr. *Litwa*
 Republik beider Völker žr. *Abiejų Tautų*
Respublika
 Republik Litauen žr. *Litauen*
 Rytai 89
 Riviera 26
 Rokiškio aps. 86
 Rosja žr. *Rusija*
 Rosko 33
 Rieviera 26
 Rokiškio aps. 86
 Rosja žr. *Rusija*
 Rosko 33
 Rossa žr. *Rasų kapinės – Vilnius*
 Rozalimas, mst. (Pakruojo r.) 128
 Rumänien 25
 Rusija 44–46, 54, 70, 164, 174, 185
 Rußland žr. *Rusija*
 Rzeczypospolita Krakowska 44
 Rzeczypospolita Obojga Narodów žr.
Abiejų Tautų Respublika
 II Rzeczpospolita Polska žr. *Polska*
 III Rzeczpospolita žr. *Polska*
 Rzesza Niemiecka žr. *Niemcy*

 Schildberg 35
 Schlesien 29, 31, 118
 Schwarzen Meer 21
 Schweden 18
 Schweiz žr. *Šveicarija*
 Seda 87
 Seinai 91
 Sibiras, Sibirien 59, 70, 116
 Sielcy 150
 Skriaudžiai, k. (Prienu r.) 125
 Slowakei 18
 Solura 44
 Sowieniec 114
 Sowjetunion žr. *CCCP*
 Stany Zjednoczony žr. *JAV*
 Starołęka 40
 Sulejówek 110, 177, 188
 Sztokholm 49
 Szwajcaria žr. *Šveicarija*
 CCCP 53, 65, 104, 105, 151, 152, 158

 Širvintų apyl. 121
 Šančiai žr. *Kaunas*
 Šveicarija 44, 45, 51, 124
 Šventosios Romos imperija 86

- Tannenberg žr. *Žalgiris*
 Tarybų Lietuva žr. *Lietuva*
 Taučiūnai, k. (Kėdainių r.) 129
 Tauragė 142
 Teresenkirche 112 – *Vilnius*
 Tilžė 60, 62
 Trakai 74
 Telšiai 85
- Ukmergės apsl. 121
 Ukrainška Republika Radziecka 54
 Ungarn 25
 USA žr. *JAV*
 Uzdowo 150
- Vakarai 89
 Vakarų Lietuva žr. *Lietuva*
 Warmia 156
 Warschau 105, 110–112, 114, 117, 188
     Belweder 111, 112, 116
     Königliches Schloß 114
     Žr. taip pat *Varšuva, Warszawa*
 Warszawa 45, 47, 49, 50, 148, 152, 177
     Zamek Książęcy 177
     Žr. taip pat Warschau, *Varšuva*
 Varšuva 167; žr. taip pat *Warschau, Warszawa*
 Wawel žr. Krakau, *Kraków*
 Weimarer Republik 120
 Veliuona 90, 101
 Westdeutschland žr. *Deutschland*
 Westeuropa žr. Vakarų *Europa*
 Westlitauen žr. *Litauen*
 Westpreußen žr. *Preußen*
 Vidurio Rytų Europa žr. *Europa*
 Vieکشniai 90
 Wielichowo 33
 Wielka Brytania 53, 151
 „Wielka Polska“ 149
 Wielkopolska žr. *Polska*
 Vienybės aikštė žr. *Kaunas*
 Vievis 85
 Vilijampolė žr. *Kaunas*
- Wilno
 Wilna, žr. *Vilnius*
 Vilniaus kraštas 69, 81, 90, 91, 97
 Vilnius 45, 56, 57, 62, 63, 74, 77, 81,
     89–91, 94, 95, 98, 101, 107, 112,
     114, 124, 127, 135, 140, 142,
     149, 165–168, 170, 177, 180,
     186, 191, 192
 Gedimino kalnas 97
 Gedimino pilis 90
 Rasų kapinės 112, 114, 167, 177
- Wisła, upė 148, 150
 Vytauto bažnyčia žr. *Kaunas*
 Vytauto Didžiojo muziejus žr. *Kaunas*
 Vytauto Didžiojo pilis žr. *Kaunas*
 Vytauto Didžiojo univ. žr. *Kaunas*
 Vytauto kalnas žr. *Kaunas*
 Vyžuonos 87
 Vokiečių ordinas 40, 56, 146
 Vokietija 63, 64, 120, 121, 123, 125, 128,
     162, 163; žr. taip pat *Deutschland, Niemcy*
- Wreschen 33
 Witkowo 34
 Wongrowitz 33
 Wrocław 54
- Zabikowo 33, 34
 Zamek Książęcy žr. *Warszawa*
 Ziemia Północne 153
 Ziemia Zachodnie 153
 Związek Radziecki,
 ZSRR žr. CCCP
 Zułowo 114
- Žalgiris 6, 40, 56, 70, 77, 79, 81, 82, 90,
     102, 124, 146–161, 165, 170,
     175, 180, 181, 192
 Žaliakalnis žr. *Kaunas*
 Žasliai 85
 Žemaičiai 102